

ZBIGNIEW GRUSZKA

CZASOPISMO „WALDENBURGER HEIMATBOTE” I JEGO ZNACZENIE DLA TOŻSAMOŚCI MIESZKAŃCÓW WAŁBRZYCHA

W wyniku ustaleń podjętych po II wojnie światowej masowe deportacje objęły na terytorium Polski 16,5 mln osób. Ponad 5 mln z nich stanowili Niemcy z Pomorza Wschodniego, Wschodniej Brandenburgii, Dolnego i Górnego Śląska, Gdańska, Prus Wschodnich i Polski Centralnej. Według kojarzonego z Eriką Steinbach Centrum Przeciwko Wypędzeniom, całkowita liczba wysiedleń niemieckich mogła objąć w całej Europie 15 mln osób¹.

Dawna społeczność Wałbrzycha liczyła przed II wojną światową 66,4 tys. mieszkańców. Powiat wiejski, na który składały się też miasta: Mieroszów i Boguszków, wraz z pozostałymi terenami wiejskimi, zamieszkiwało ponad 130 tys. osób².

Wysiedlenia Niemców z Wałbrzycha i powiatu rozpoczęły się w 1945 r. Do 13 czerwca 1946 r. powiat opuściło 75,3 tys. osób, zaś miasto – 23,9 tys. Do grudnia 1947 r. z powiatu wałbrzyskiego wyjechało 52,8 tys., zaś z Wałbrzycha – dalsze 19,7 tys. osób narodowości niemieckiej. Szacuje się, że jeszcze w 1950 r. w mieście i okolicy mieszkało 25 tys. Niemców³.

Silna identyfikacja z regionem, a także poczucie przynależności do większej grupy, zmuszonej do opuszczenia rodzinnych stron – rozumianych zarówno jako ojczyzna, jak i dom (die Heimat), doprowadziło do utworzenia własnego organu prasowego - stanowiącego przedmiot niniejszych rozważań czasopisma „Waldenburger Heimatbote”. Tytuł stanowi specyficzny, gdyż wydawany poza granicami kraju, przykład prasy lokalnej, poświęconej tematycznie ziemi wałbrzyskiej. Od ponad 70 lat ukazuje się poza granicami Dolnego Śląska, nakładem mieszkańców, którzy opuścili te tereny po 1945 r.⁴

¹ Zentrum gegen Vertreibungen [on-line], [dostęp: 1.04.2015], dostępny w Internecie: <http://www.z-g-v.de/english/aktuelles/?id=35>

² *Wałbrzych. Zarys monografii miasta na tle regionu*, pod red. S. Michalkiewicza, Wrocław 1993, s. 133.

³ Tamże, s. 202-203.

⁴ Niekompletne egzemplarze periodyku przechowują w Polsce: Biblioteka pod Atlantami w Wałbrzychu oraz d. Gabinet Śląsko-Łużycki (zob. Czytelnia Śląska) Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Największe braki obejmują lata 1949-1953 oraz 1982-1986.

Od chwili powstania periodyk służy nie tylko dokumentowaniu przeszłości regionu, lecz także dzieleniu się refleksjami i przemyśleniami dotyczącymi jego współczesności i przyszłości. Pismo stało się w chwili założenia oficjalnym organem adresowanym do grupy prawie dwustu tysięcy przesiedlonych Niemców. Rzeczywisty krąg odbiorców był mniejszy. W szczytowym momencie działalności „Waldenburger Heimatbote” (1960 rok) konsolidowało ok. 35 tys. byłych wałbrzyszan i mieszkańców okolicznych ziem zamieszkałych głównie na terenie Niemieckiej Republiki Federalnej⁵.

Gatunek prasy, której reprezentantem jest tytuł „Waldenburger Heimatbote”, w niemieckiej literaturze przedmiotu określa się mianem prasy wypędzonych. Wraz z przesiedleniem niemieckich mieszkańców Dolnego Śląska na teren Niemiec w nowym kształcie granic, dla zachowania łączności z opuszczonymi ziemiami, powoływane były organy prasowe. Łącznie powstało 35 pism z tej grupy - były to np. tytuły dotyczące Kłodzka „Grafschafter Bote”, związane z Jelenią Górą „Schlesische Bergwacht”, poświęcone Ząbkowicom Śląskim „Frankensteiner Heimatbriefes”, czy Karkonoszom „Riesengebirgsbote”⁶. „Waldenburger Heimatbote” były wśród nich periodykiem o najwyższym nakładzie (14 845 egz.); aż dwie trzecie spośród wszystkich o dolnośląskim zakresie tematycznym wydawane było w nakładzie nieprzekraczającym 4000 egzemplarzy⁷.

Pierwszy numer pisma ukazał się w 15 stycznia 1949 r. pod nazwą „Waldenburger Heimatbrief”. Hans-Jürgen Gaida wyjaśnia, że – wydrukowany na krótko przed reformą walutową – musiał zostać wytłoczony ponownie wskutek braku wcześniejszej zgody Aliantów na jego upowszechnienie. Jak podaje Franziska Schal była to zgoda ustna, z której później Brytyjczycy się wycofali. Z powodu tej komplikacji redakcja wycofała się też z usług Drukarni Soltau, która pierwotnie wydru-

⁵ Por. „Waldenburger Heimatbote” (dalej: WHB) 1958 nr 161, s. 1. Obok prowadzenia pisma jedną z podstawowych form konsolidowania środowiska byłych wałbrzyszan było regularne organizowanie spotkań, tzw. Heimattreffen. Liczba uczestników tychże spotkań była następująca:

1952	10 000	1962	30 000	1976	9 500	1990	6 000
1953	20 000	1964	25 000	1978	8 000	1992	6 000
1954	18 000	1966	20 000	1980	8 000	1994	5 000
1955	18 000	1968	14 000	1982	8 000	1996	4 500
1956	22 000	1970	14 000	1984	7 000	1998	3 500
1958	30 000	1972	10 000	1986	6 000	2004	2 000
1960	35 000	1974	9 000	1988	6 000		

Dysponując danymi do 2004 r. włącznie można stwierdzić, że kulminacyjny moment ich aktywności oraz najbardziej sprzyjający czas dla działalności pisma przypadł na przełom lat 50. i 60. XX wieku. Już w latach 60. liczba uczestników spotkań zaczęła gwałtownie spadać, osiągając na przełomie lat 80. i 90. liczbę 6 tys., a w 1998 r. - 3,5 tys. osób. WHB 1999 nr 907, s. 12; WHB 2004 nr 966, s. 2.

⁶ H.-J. Gaida, *Die offiziellen Organe der ostdeutschen Landsmannschaften. Ein Beitrag zur Publizistik der Heimatvertriebenen in Deutschland*, Berlin 1973, s. 91-93.

⁷ Tamże, s. 84, 86. Autor cytowanej publikacji zgromadził w aparacie naukowym szereg interesujących pozycji bibliograficznych, wyjaśniających ogromnie zróżnicowane poglądy polityczne oraz stosunek Niemców do przesiedlenia.

kowała pierwszy numer⁸. Wówczas (lipiec 1949) został on nieodpłatnie przesłany do tysiąca odbiorców, spośród których 80 złożyło stałe zamówienia. Następne 3 lata nie przyniosły zwrotu kosztów przedsięwzięcia, ale pogłębiły i rozszerzyły kontakty redakcji z byłymi mieszkańcami miasta, co ostatecznie poskutkowało wzrostem nakładu pisma i poszerzeniem kręgu współpracowników⁹.

Wydawca pisma, Helmut Schal, w celu zwiększenia grupy regularnych odbiorców, w 1951 r. zmienił nazwę periodyku na „Waldenburger Heimatbote”, zaś dla podkreślenia związków pisma z ziemią wałbrzyską oraz jego znaczenia uzupełnił ją o podtytuł: „Offizielles Organ für den gesamten Heimatkreis Waldenburg”¹⁰. W tym czasie periodyk miał już 17 tys. regularnych prenumeratorów. Popularność pisma powodowała, że konieczne było utworzenie dyżurów w redakcji, w trakcie których służono na przykład radą i pomocą w komunikacji z urzędami¹¹.

Co interesujące, od sierpnia 1951 r., przez nieco ponad 2 lata (do końca grudnia 1954 r.) ukazywał się w Bad Neustadt z inicjatywy Karla Goldammera konkurencyjny tytuł „Neues Tageblatt: Waldenburg in der Fremde”¹². Schal i Goldammer doszli jednak wspólnie do wniosku, że istnienie dwóch tytułów nie przysłuży się dobrze byłym mieszkańcom lokalnej społeczności Wałbrzycha¹³.

Redakcja „Waldenburger Heimatbote” mieściła się w Norden, a druk odbywał się w firmie Rautenberg & Möckel w Leer. Geograficznie region ten należał do Wschodniej Fryzji w Dolnej Saksonii. Od czerwca 1954 do 1979 r. włącznie pismo ukazywało się co dwa tygodnie. W 1980 r. ustalono miesięczną częstotliwość ukazywania się pisma, która zachowała się do chwili obecnej¹⁴. Jej skutkiem było zwiększenie objętości pisma z 16 do 32 stron. Jego nakład w 1957 r. wynosił 10 tys. egzemplarzy, a maksymalną wysokość osiągnął w 1963 r. (15,7 tys. egz.)¹⁵. Od tego momentu daje się zaobserwować powolny spadek nakładu – i tak na przykład w 1974 r. drukowano 9,5 tys. egzemplarzy, a w 1989 r. – już tylko 5,6 tys.¹⁶

Wydawanie pisma poświęconego jednemu z miast Dolnego Śląska było inicjatywą rodzinną Franziski i Helmuta Schalów. Po zakończeniu wojny Schal, były mieszkaniec Starego Zdroju (dzielnicy Wałbrzycha), zwolniony z oddziału niemieckiego, trafił do miasteczka Norden, gdzie w czerwcu 1945 r. znalazł zatrudnienie w katolickiej parafii jako organista. Z wykształcenia był zecerem. Ówczesna sytuacja uniemożliwiała funkcjonowanie niemieckiej prasy czy wydawnictw, a zatem i wykonywaniu mu zawodu. W parafii poznał Franziskę Schweikert, przyszłą żonę (pobrali się w 1949 r.).

⁸ *Ein Fehlstart mit Folgen – oder: Warum es den ersten WHB gleich zweimal gab*, WHB 1999, nr 907, s. 4.

⁹ G. Wunder, *Seit vierzig Jahren in den besten Händen*, WHB 1989, nr 787, s. 4.

¹⁰ Oficjalny organ całego powiatu wałbrzyskiego.

¹¹ G. Wunder, tamże.

¹² „Nowy Dziennik: Wałbrzych na obczyźnie”

¹³ H.-J. Gaida, tamże, s. 91.

¹⁴ H. Schal tłumaczył to wysokimi kosztami druku i przesyłki, a także częstotliwością wydawania innych czasopism. Por. *Wichtige Mitteilung: ab Januar 1980 erscheint der „WHB” niemal monatlich!*, WHB 1979, nr 671, s. 1.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ G. Wunder, tamże.

Idea pisma stała się pasją, która połączyła Ślązaka z urodzenia z osobą, dla której region ten stał się ojczyzną z wyboru. Gdy H. Schal zmarł w 16 maja 1983 r., jego żona kontynuowała wydawanie pisma przez blisko 9 lat (do śmierci w 1992 r.). Wówczas pracę redakcji przejął syn Franziski z pierwszego małżeństwa – Günther Oeschläger (ur. 1938)¹⁷. W redakcji pisma przez kilkadziesiąt lat pomagały Maria Schwikert, Helga Buss i Gertruda Fach¹⁸.

Inicjatywą bezpośrednio poprzedzającą wydawanie pisma było zgromadzenie informacji o losach niemieckich mieszkańców Wałbrzycha. W tym celu Schalowie przygotowali mapę rodzinnych stron (Heimatkarte) zawierającą ponad 40 tys., zdobytych drogą korespondencyjną, aktualnych adresów przedwojennych mieszkańców miasta. Inicjatywa pochłonęła znaczną część oszczędności, przyświecała jej jednak szczytna idea pomocy wypędzonym w poszukiwaniu zaginionych krewnych, zachęta do pielęgnacji i utrwalania lokalnych zwyczajów i pieśni, a także chęć pokojowego odzyskania utraconej ojczyzny¹⁹. Do realizacji tych celów niezbędny okazał się organ prasowy.

Pierwszy numer czasopisma „Waldenburger Heimatbote” z 1949 r.

Źródło: WHB 1989, nr 787, s. 5.

¹⁷ G. Oeschläger, *Ich über mich*, WHB 1999, nr 907, s. 5.

¹⁸ G. Wunder, tamże, s. 5. Pełna lista kilkuset współpracowników za lata 1953-1992 została opublikowana przez Günthera Oeschlägera w nr. 907 z 1999 r. na stronach 38-39.

¹⁹ Tamże, s. 4.

W pierwszym numerze znalazły się słowa redaktora wyjaśniające okoliczności powstania periodyku:

Już od miesięcy inne miasta i powiaty śląskie posiadają swoje czasopisma. My mieszkańcy Waldenburga nie chcemy być gorsi. W waszych rękach znajduje się czasopismo, które lukę tę wypełnia i wyraża wszechstronne życzenie [posiadania] periodyku. Będzie on miejscem spotkań wszystkich, których Waldenburg dotyczy. Głos Ojczyzny, tak jak komunikaty z naszego uchodźczego życia, jakie my, rozproszeni na cztery strony świata musimy prowadzić, powinny nas ponownie zbliżyć.

Liczne zachęty mieszkańców miasta i duża liczba listów ze wszystkich stref [okupacyjnych] sprawiły, że postanowiłem założyć, drodzy mieszkańcy miasta i powiatu, godne czasopismo. Jego ostatecznym celem jest zawiązanie grupy, dla której nasz piękny górzysty kraj był domem. W piśmie nie będzie różnicowało się wyznań, wzywa się jednak wszystkie osobistości, takie jak księży i pastorów, wychowawców i tych, którym tęsknota za ojczyzną dyktuje przy użyciu pióra, a także tych pragnących współpracować przy organizacji „Waldenburges Heimatbrief” pisząc drobne artykuły.

Wiem, że biorę na siebie dużą odpowiedzialność wydając pismo. Wiem też, że wszyscy czekacie na słowa z Ojczyzny, na wiadomości od przyjaciół i znajomych, nie wiedząc, gdzie przepędził ich los. [...]

Czasopismo, które jest przed wami i dla was, ma za zadanie pokazać tylko, jak zorganizowano w nim treść. Wszyscy wiecie w których kolumnach słyszeć smutki i radości. Jeśli wasi znajomi zechcą w ten sposób zamówić pozdrowienia, chętnie je zamieszczę. Jako zakończenie mojego długiego wprowadzenia, w imieniu czasopisma, wszystkich, rozrzuconych na Północy i Południu, Wschodzie i Zachodzie – pozdrawiam i błogosławię!

Szczęść Boże!²⁰

Winieta czasopisma, oprócz zapisanego szwabachą tytułu, zawierała znak graficzny (niezmienny przez cały czas ukazywania się pisma), przedstawiający kominy, szyb kopalniane, wieżę Kościoła pw. Świętych Aniołów Stróżów w Wałbrzychu oraz zarys kopuły góry Chełmiec (niem. Hochwald). U dołu znaku znajdowały się 3 herby: Wałbrzycha (niem. Waldenburg), Mieroszowa (niem. Friedland) i Boguszo-wa-Gorc (niem. Gottesberg).

Do lat 80. pierwszą stroną „Waldenburger Heimatbote” stanowił artykuł, często kontynuowany na dalszych stronach, będący tematem numeru. Najczęściej odnosił się do spraw politycznych, gospodarczych i społecznych, związanych z sytuacją powojennego Wałbrzycha, obecności zagadnień dotyczących Dolnego Śląska w poglądach polityków niemieckich i polskich, oraz na arenie międzynarodowej. Niekiedy na pierwszych stronach drukowano artykuły wspomnieniowe²¹.

²⁰ WHB 1949, nr 1, cyt. za: WHB 1999, nr 907, s. 2.

²¹ Np. *Der Nostalgie der Seele*, WHB 1974, nr 549, s. 1, 7; R. Reyman, *Unsere Heimat in Vergangenheit und Gegenwart...*, WHB 1978, nr 628, s. 1.

Winieta czasopisma
Źródło: WHB 1954 nr 64, s. 1.

Artykuły z pierwszych stron wybranych roczników, zwłaszcza w początkowych latach ukazywania się pisma, poruszały – często w oryginalny i przyciągający uwagę, sposób – kwestię granic oraz powrotu Śląska do Niemiec.

sierpień 1954	Oder-Neisse-Linie nicht Deutschlands Grenze (Linia wzdłuż Odry i Nysy nie stanowi granicy Niemiec)
wrzesień 1955	Das zweite Schlesien (Drugi Śląsk)
lipiec 1957	Die Stimme der USA (Głos USA)
sierpień 1959	Oder-Neisse-Grenze ist ein Unglück (Granica na Odrze i Nysie jest nieszczęściem)
lipiec 1960	Haben die in Schlesien geborenen Polen dort Heimatrechte? (Czy urodzeni na Śląsku Polacy mają tam prawa ojczyste?)
lipiec 1963	Wende in Washington (Przełom w Waszyngtonie)
lipiec 1964	Chruschtschows Skandinavien-Reise (Podróż Chruszczowa do Skandynawii)
lipiec 1965	Östliche Deutschland-Initiative? (Wschodnia inicjatywa Niemiec)
lipiec 1966	Polnische Öffentlichkeit erörtert Massenaustreibung (Polska opinia publiczna rozważa masowe wypędzenia)
lipiec 1968	Ist unsere Ostpolitik auf dem richtigen Weg? (Czy nasza wschodnia polityka idzie we właściwym kierunku?)
sierpień 1974	Die Vertriebenen – eine politische Größe (Wypędzeni - polityczne znaczenie)
sierpień 1977	Europäische Vertriebenenorganisation (Europejska Organizacja Wypędzonych)
lipiec 1978	Der Umgang mit den Aussiedlern ist hilf- und lehrreich (Stosunki z wysiedlonymi są pomocne i pouczające)
lipiec 1979	Für die Zukunft Schlesiens (Dla przyszłości Śląska)
lipiec 1980	Solidarität mit den Vertriebenen (Solidarność z wypędzonymi) ²² .

²² Titelzeilen 1954 bis 1980, WHB 1999, nr 907, s. 7.

Nie wdając się w analizę zawartości należy zauważyć, że wyrażone w przywołanych wyżej artykułach poglądy, zgodnie z deklaracją H. Schala zawartą w pierwszym numerze periodyku, nie wykraczały poza pokojową chęć spowodowania, że Śląsk będzie ponownie niemiecki. W dalszej kolejności można spostrzec szczególne zainteresowanie nadaniem Niemcom statusu wypędzonych i śledzenie tegoż zagadnienia w prasie i polityce.

Oprócz spraw politycznych, ważne miejsce w „Waldenburger Heimatbote” zajmował wątek podróży niemieckich do Wałbrzycha i okolic, wyrażony za pośrednictwem artykułów-relacji z pobytu. Ukazało się ich co najmniej kilkadziesiąt. Ich autorzy opisywali przemyślenia, fakty z dawnego życia oraz wrażenia, zarówno pozytywne jak i negatywne, z pobytu w rodzinnych stronach:

wrzesień 1955	Ich war in Weißstein (Byłem na Białym Kamieniu)
1957	Ich durfte Waldenburg wiedersehen! (Mogę ponownie zobaczyć Wałbrzych)
sierpień 1964	Zu Besuch in Waldenburg (Z odwiedziną w Wałbrzychu)
maj 1965	Langwaltersdorf 1965 (Unisław Śląski 1965)
listopad 1966	Ein Wiedersehen mit Waldenburg (Ponowne spotkanie z Wałbrzychem)
luty 1967	Rieseziel: Gottesberg (Cel podróży: Boguszów)
listopad 1967	Nach 23 Jahren wieder in Hermsdorf (Po 23 lat znów na Sobięcinie)
marzec 1973	Wiedersehen mit Bad Charlottenbrunn und Wüstegersdorf (ponowne spotkanie z Jedliną-Zdrój i Głuszycą)
czerwiec 1975	Eine Reise in die Vergangenheit (Podróż w przeszłość) ²³ .

Inaczej skonstruowane były numery wydawane w przeddzień świąt Bożego Narodzenia, Wielkiej Nocy i Wszystkich Świętych. Dominowała w nich tematyka świąteczna i wspomnieniowa. W latach 80. XX w. miejsce artykułu na pierwszej stronie zajęła poezja (w postaci krótkiego wierszowanego utworu), do której dołączano grafikę, najczęściej przedstawiającą motyw lokalny. Od 1996 r. poezję zastąpiła ilustracja.

Zwyczajem redakcji było publikowanie, ze zmienną częstotliwością, artykułów w częściach. Wśród cykli dominowała tematyka wspomnieniowa i historyczna. Współpracownicy pisma opisywali historię miejscowości²⁴, zamków²⁵, parafii²⁶,

²³ *Reiseberichte im WHB*, WHB 1999, nr 907, s. 42.

²⁴ *Bärsdorf, Kreis Waldenburg* (1955), *Weißstein* (1957), *Göhlenau, Dorf an der grünen Grenze* (1959, 1993), *Erinnerungen an das Forstrevier Langwaltersdorf* (1968, 1991), *Wüstewaltersdorf* (1969), *Gottesberg, höchste Stadt Preußens* (1975), *600-Jahr-Feier der Stadt Friedland im Jahre 1925* (1975-76), *Donnerau* (1975-77). Tłumaczenie nazw cykli zamieszczono w załączniku do niniejszej pracy.

²⁵ *Das Waldenburger Burgenland* (do 1965, 1991-92), *Über die Burgen in unserer Geburtsheimat* (2008)

²⁶ *Chronik der evangelischen Kirche zu Waldenburg* (1999-2001), *Geschichte der katholischen Pfarngemeinde Waldenburg in Schlesien* (2003-04), *Die evangelische Kirche im Waldenburger Bergland von der Reformation 1545 bis heute* (2008-09).

przemysłu²⁷, dzielili się wspomnieniami z czasów szkolnych²⁸, przybliżali sylwetki znanych osób²⁹, opisywali lokalną prasę³⁰ i instytucje kultury³¹. Szczególnie chętnie wspomniano góry³² i moment końca wojny³³ oraz związane z nim doświadczenia i przeżycia. Popularnym sposobem kultywowania historii miasta było drukowanie źródeł historycznych, np. monografii miasta z 1925 r.³⁴, fragmentów książki „O, du Heimat lieb und traut”³⁵ i innych materiałów do dziejów regionu³⁶. Stałymi współpracownikami pisma byli: Ernst Schenke, Otto Franz Heinrich, Dr. Otto Nitsch, Dr. Hans Mueller-Arends, Heinrich Bartsch i poeta Hans Bahrs.

Większość cykli ukazywała się nie dłużej niż rok. Najdłużej publikowano cykl wspomnieniowy *Soaftla-Koarle aus Nieder-Salzbrunn* (drukowany z przerwami od 1965 do lat 80. XX w.), historyczny *Schlesische Landesseite* (1975-76, 1980-1990) i *Aus der Geschichte unseres Waldenburger Berglanders* (1986-2000) i dokumentacyjny *Die Tragödie Waldenburgs: eine Dokumentation über die Stadtverwaltung und über die Ereignisse in und nach 2. Weltkrieg* (1965-1966, 1991-1993).

Na dalszych stronach czasopisma znajdowała się kronika, oznaczona graficznie napisem „Stadtkreis Waldenburg”, zawierająca drobniejsze informacje na temat polityki, spraw szczebla krajowego i lokalnego dotyczących Dolnego Śląska, twórczość czytelników, informacje o obchodzonych jubileuszach, czy zgonach byłych mieszkańców miasta. Wraz z decyzją o rozszerzeniu adresatów pisma wprowadzono też kolumnę zatytułowaną „Landkreis Waldenburg”, w której gromadzono informacje lokalne. Autorzy rubryk korzystali nie tylko z materiałów niemieckojęzycznych, lecz sięgali również po informacje do źródeł polskich – przede wszystkim prasy³⁷. Rubryka istniała do końca 1992 r. i została wykreślona przez nowego redaktora, G. Oelschlägera.

²⁷ *Die Weberei: Carl Tschirner & Sohn* (1974, 1994), *Die Textil erzeugung im Waldenburger Bergland* (1997-98).

²⁸ *Unseres liebes, altes Waldenburger Gymnasium* (1973-74), *Unsere alte Waldenburger Realschule* (1974-76), *Deutschsprachige Volksschule in Lehmwasser* (1991).

²⁹ *Die Waldenburger Bergherren und ihre Bergleute* (1973-74), *Vater Kühn* (1978), *Der Fuchsstollen und Seine Gäste* (1980-81), *Waldenburger Personennamen* (1993), *Wo der Hochwald in den Himmel ragt* (2008).

³⁰ Np. „*Die Schlesische Bergwacht*”: von Werden und Ende einer Waldenburger Zeitung (1966)

³¹ *100 Jahre Männergesangsverein Concordia* (1964), *Das Stadttheater im "Goldenen Schwert"* (1969).

³² Np. cykl *Wandlung in den Bergen* (1953-54), *Unseres liebes, altes Waldenburger Bergland* (1973), *Die vergessene Bergschmiede* (1977), *Das Waldenburger Gebirgsland aus „Schlesien, Land und Leute“* (1979-80), *Aus der Geschichte unseres Waldenburger Berglanders* (1986-2000).

³³ Np. *Die letzte Görbersdorfer Sommer 1945* (1955), *Gehetzt, wie Wild durch meiner Heimat Berge* (1960), *Die Tränentage: ein Familienschicksal* (1981), *Die letzten Jahre in der Heimat* (1998-99), *August 1945 – Gedanken und Erinnerungen* (2001-02)

³⁴ *Das Buch der Stadt Waldenburg in Schlesien* (1993-1998).

³⁵ Cykle: *Die geschichtliche Entwicklung der Waldenburger Landwirtschaft* (1993), *Sagen aus dem Waldenburger Bergland* (1994-97), *Die Besiedlung des Waldenburger Berglandes* (2004).

³⁶ Np. *Waldenburger Land in vergangen Zeit* (1967-68).

³⁷ Np. *Im Spiegel der polnische Presse*, WHB 1956, nr 99, s. 15; *Waldenburg, heute eine gedankenarme Stadt* [na podst. „Polityki” i „Trybuny Wałbrzyskiej”], WHB 1964, nr 304, s. 6-7;

Inną, również drobniejszych rozmiarów rubryką, obecną na łamach „Waldenburger Heimatbote” od lat 50. do 70., była Schläs’sche Rozinka (w dialekcie śląskoniem. „Śląskie Rodzynki”³⁸), ważne dla lokalnej tożsamości, lecz również interesujące z językoznawczego punktu widzenia krótkie, żartobliwe opowieści wyrażone w dialekcie śląskim (niemieckim), spisane przez byłych mieszkańców miasta i regionu³⁹.

Do stałych elementów pisma przez długi czas należał dział „Sport im Bergland (niem. sport w górzystym kraju). Zawierał wspomnienia dawnych drużyn, uprawianych ongiś aktywności sportowych. W 1960 r. rozpisywano się na temat setnej rocznicy powstania towarzystwa gimnastycznego „Gut Heil” i związanymi z rocznicą zorganizowanymi uroczystościami⁴⁰. Wspominano także związek strzelecki⁴¹ i związek pływacki⁴². Ostatni raz rubrykę zamieszczono w „Waldenburger Heimatbote” pod koniec lat 80. XX w.

W latach 50. i 60. pojawiały się pozdrowienia kierowane do nowo przybyłych przesiedleńców, a także kącik skierowany do młodszych czytelników⁴³. Nadto na początku lat 60. w kolumnie „Waldenburg Heute” redakcja opisywała miasto współcześnie⁴⁴, a od początku XXI w. poczęła drukować listy nowych abonentów pisma.

Niezmiennym elementem była strona z informacjami urodzinowymi byłych wałbrzyszan, zatytułowana „Der Waldenburger Heimatbote gratuliert zum Geburtstag” (Waldenburger Heimatbote gratuluje z okazji dnia urodzin). W zasadzie w każdym numerze trójkolumnową stronę zajmowały informacje o imieniu, nazwisku, wieku, dawnym i obecnym miejscu zamieszkania oraz dokładnej dacie urodzin kilkudziesięciu (a w szczytowym momencie – kilkuset) jubilatów. Ogrom zgromadzonych informacji oraz regularne publikowanie aktualnych wiadomości o rocznicach świadczą o tym, że była to zaktualizowana baza zapoczątkowana przez małżeństwo Schalów w 1949 r. i prowadzona przez redakcję współcześnie. Od numeru 457 z 1971 r. dane o jubileuszach podzielono na wiadomości dotyczące mieszkańców miasta i gminy Wałbrzych – dotychczas nie były wyodrębnione.

Hirschbergs Friseur mögen keine Körperbehinderten [na podst. „Nowin Jeleniogórskich], WHB 1981, nr 685, s. 10.

³⁸ Por. *Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm* [on-line], [dostęp: 26.03.2015], dostępny w Internecie: <http://woerterbuchnetz.de/DWB/>.

³⁹ Do 1945 r. na Dolnym Śląsku istniało 8 dialektów, z czego na terenie regionu wałbrzyskiego, Karkonoszy, po Nyse, z wyłączeniem historycznie odrębnego regionu kłodzkiego, funkcjonował dialekt górskośląski (niem. Gebirgsschlesischer Dialekt). Por. *Schlesisch (deutscher Dialekt)* [online], [dostęp: 26.03.2015], dostępny w Internecie: http://de.wikipedia.org/wiki/Schlesisch_%28deutscher_Dialekt%29; tamże podstawowa literatura niemieckojęz. na ten temat.

⁴⁰ R. Neugebauer, *Eintracht Dortmund übernimmt Patenschaft!*, WHB 1960, nr 207, s. 7

⁴¹ *Liebe Schützenbrüder und Schützenschwestern!*, WHB 1987, nr 757, s. 24.

⁴² *Waldenburger Schwimmverein*, WHB 1974, nr 538, s. 10.

⁴³ Por. dział: WHB-Jugend-Seite, przemianowany później na Hier spricht Jung-Waldenburg. WHB-Jugend-Seite, WHB 1958, nr 146, s. 417-418; *Hier spricht Jung-Waldenburg*, WHB 1959, nr 169-170, s. 801.

⁴⁴ Np. WHB 1961, nr 223, s. 3 i in.

W periodyku, zgodnie z zamysłem Helmuta Schala, można było zamieścić życzenia i pozdrowienia. Ukazywały się one z nieregularną częstotliwością, a ich liczba nie przekraczała kilku na zeszyt. Publikowano je obok nekrologów, ale po reklamach, które, choć różnej objętości, systematycznie gościły na łamach pisma. Wśród nich było zwyczajem redakcji promowanie własnych wydawnictw – należały do nich m.in.: wydana w 1969 r. książka *Unvergessene Waldenburger Heimat: Ein Buch der Erinnerung, Liebe und Treue*⁴⁵, publikacja *O du Heimat lieb und traust*⁴⁶ z fotografiami i opowieściami na temat okolic regionu, książki „*Dein gedenke stets ich gern...*”⁴⁷, *Waldenburg und sein Bergland*⁴⁸ z fotografiami wałbrzyskich gór, reedytowane mapy oraz panoramy Wałbrzycha i okolic, publikacje na temat Śląska⁴⁹, kalendarze⁵⁰, przewodniki itp. Często promowano też inne publikacje na temat Śląska i II wojny światowej (np. biografia Alberta Speera, monografia Pomorza, Śląska, ale również bogato ilustrowaną biografię Adolfa Hitlera)⁵¹. Poświęcone były temu reklamy wydawnictw i oddzielnie kącik książek (Bücherecke). Intensywnie była również popularyzowana idea budowy w Königswinter koło Bonn Domu Ślązaków (Haus Schlesien), która w 1980 r. doczekała się oddzielnej wkładki.

Ramowa konstrukcja pisma, zaproponowana przez Schala pod koniec lat 40. XX w., w zasadzie pozostała trwała przez kolejne 60 lat. Czasopismo nie ulegało wielu poważniejszym zmianom wydawniczym. Na początku lat 80. ujednolicono rozmiar czcionki, rezygnując z mniejszego druku i w końcu od nr 943 z lipca 2002 r. na stałe wprowadzono kolorowe ilustracje. Wcześniej kolorowe ilustracje pojawiły się jednokrotnie w numerze 182 z 1959 r. na dziesięciolecie tytułu oraz w numerze 907 z 1999 r. wydanym na 50-lecie pisma.

W ostatnich latach pracy Helmuta Schala, na początku lat 80. XX w., redakcja była już pewna roli, jaką odgrywało pismo w życiu byłych mieszkańców Wałbrzycha. Ówczesny stosunek do opuszczonych ziem redaktor wyraził sformułowaniem, że „Śląsk nie był zawsze polski”⁵²:

Mnóstwo wspomnień i myśli, które opublikowano z punktu widzenia wielu aspektów w W[aldenburger] H[eimat]B[ote], świadczy o tym, że „wałbrzyska górzysta kraina” żyje. Wspominane są historyczne informacje od [działów] „Wałbrzyskiego górzystego kraju” po „Śląsk, kraj i ludzi”. Tę opowieść powinni mieć przed oczami ci, którzy sądzą, iż Śląsk zawsze był polski. Tylko kiedy rozpowszechni się tę historyczną prawdę, to ma się prawo po swojej stronie. Ten, który zdobędzie ślą-

⁴⁵ Niezapomniana wałbrzyska ojczyzna: książka wspomnień, miłości i wierności.

⁴⁶ O Ojczyźnie ukochaną i przytulną

⁴⁷ Zawsze chętnie wspominam twój...

⁴⁸ Wałbrzych i Pogórze.

⁴⁹ Np. K. Granzow, *Schlesien in 1440 Bildern*. Leer 1973. Zob. WHB 1978, nr 646, s. 11.

⁵⁰ Np. *Der gemittliche Schläsinger (Rübezahl-Kalender)*. Zob. WHB 1980, nr 677, s. 21; Der Verlag Helmut Schal bietet an, WHB, 1979 nr 670, s.13-14.

⁵¹ Heimatbuchdienst. Herbst 1975, Ss. 8. Wkładka do WHB 1976, nr 578.

⁵² Słowa K. Adenauera na wyrażony przez Sowietów pogląd, że „Śląsk był zawsze polski”. Por. Adenauer, *Schlesien nicht für immer polnisch*, WHB 1956, nr 112, s. 1.

ski leksykon Klausa Ullmanna⁵³, będzie zadziwiony mnóstwem dat o „naszym Śląsku”. I te wszystkie informacje w połączeniu z osobistymi relacjami rodzinnymi i ogłoszeniami, czynią WHB tak cennym i sympatycznym. Dlatego pozostaniemy wierni WHB z serdecznym szczęściem Boże⁵⁴.

Der Verlag Helmut Schäl bietet an:

Bildband Waldenburger Bergland
„Dein gedenke stets ich gern ...”
 Ein passendes Geschenk für jede Gelegenheit!
 66 Seiten, 124 Bilder (z. T. ganzseitig) von einmaliger Schönheit, Leinen gebunden, farbiger Umschlag. Der Bildband enthält die Textbeiträge: „Vom Werden und der Bedeutung unseres Waldenburger Berglandes“ von H. Bartsch; von H. O. Swieniek f: „Dortmund und Waldenburg (Schles).“
 Preis 24,80 DM

Kupferstiche von Waldenburg um 1850
 1. Waldenburg um 1850, DIN A 4, Doppelbogen (für Widmungen geeignet), pro Stück 9,50 DM
 2. Waldenburg um 1850, DIN A 5 (als Wandstuck besonders geeignet), pro Stück 12,80 DM

Zwei Sonderdrucke
 Format 34 x 22,4 cm — auf chemische Elfenbeinkarten in Braundruck
 Je 6,80 DM

Panorama
 „Zwischen Eule und W.-Dittersbach“
 Panorama „Bad Charlottenbrunn“

Neuerscheinung!
Das Waldenburger Wappen
 (Vierfarbendruck) als Postkarte
 Stck. 1,— DM

Der heimliche Wandstuck
Heimatbildkarte Schlesien
 Format 59 x 49 cm, Farbengedruckte Karte Gesamt-schlesiens in bildlicher Darstellung, gezeichnet von Johannes Gröger. Neben den Provinzwappen von Schlesien und Oberschlesien am Rand 42 Städtewappen. Umgeben in stähler Versandrolle.
 8,50 DM
 Ebenfalls lieferbar:
 Heimatbildkarte Sudetenland, Pommern und Ostpreußen!

GANZ NEU!!!
 Musik-Cassette (für Recorder)
„Fröhliches Schlesien“
 Es wirken mit: Die Breslauer Stadtpfeifer — Die Hirschberger Musikanten — Die Bunzlauer Blaskapelle — Der Schlesischer, Hamburg und die Goldberger Leichen. Solist Fritz Wankler, Sprecheri Viktor Tietze, Stereo
 6,— DM plus Versandgebühren.

SCHLÄS'SCHE ROSINKA
 Ein Büchlein voller Humor. Hier finden Sie die Klosterriten der 16. und 17. Jahrhunderte im WLB. Erhaltenen Rosinken in einem handlichen Buch zusammengefasst 64 Seiten mit Illustrationen.
 1,50 DM

Für die Reise in die Heimat empfehlen wir:
Hallwag-Autokarte
 Schlesien, Polen, Ungarn und CSSR (Maßstab 1 : 1 000 000)
 (Schlesien deutsch-polnisch beschriftet)
 7,80 DM
 Ravensstein, Europäische Straßenkarte mit:
Schlesien, Pommern, Ost- und Westpreußen
 Maßstab 1 : 1 000 000 (polnisch)
 8,50 DM
Kreiskarten
Waldenburger Bergland und Riesengebirge wie folgt:
 (deutsch-polnisch beschriftet)
 1. Waldenburger Bergland (mit Landeshut)
 4 Einzelblätter, Maßstab 1 : 80 000
 5,— DM
 2. Riesengebirge
 2 Einzelblätter, Maßstab 1 : 70 000
 Beide Kartenkäuze zusammen
 7,— DM
„Die Wanderkarte“
 Von Breslau in die schles. Berge, Vierfarbendruck, Format 41 x 66 cm, Rückseite vierfarbige Ausschnittsvergrößerung
 4,50 DM
Langenscheidts Universal-Wörterbuch
 (polnisch-deutsch-deutsch-polnisch)
 2,50 DM
Langenscheidts Sprachführer
 (deutsch-polnisch)
 4,50 DM
Polyglott, Reiseführer
 4,50 DM
 Ferner lieferbar:
Landkarten und Maßstabblätter
 (Maßstabblätter: Maßstab 1 : 50 000)
 Waldenburg 2,50 DM, Walsleben 2,50 DM, Schönbach 2,50 DM, Reichenau 2,50 DM, Walsleben 2,50 DM, Landeshut 2,50 DM, Friedland 2,50 DM, Freiburg 2,50 DM, Bad Charlottenbrunn 2,50 DM, Glätz 2,50 DM
 Stadt- und Landkarte Waldenburg (Maßstab 1 : 100 000)
 8,— DM
 Schlesien (Maßstab 1 : 500 000) sechs Farben
 11,— DM

Fragment oferty wydawnictwa Helmuta Schäl
 Źródło: WHB 1978, nr 644, s. 12.

Po śmierci H. Schäl w 1983 r. redakcja zachowała formułę pisma zapoczątkowaną przed ponad 30 laty. Największe zmiany organizacyjne nastąpiły na przełomie 1992 i 1993 r., w momencie przejścia prac redakcyjnych przez Günthera Oelschlägera. Wiele z wyżej wymienionych rubryk zostało zawieszonych. Zmniejszono liczbę cykli artykułów, które – jeśli się pojawiały – były kontynuowane przez

⁵³ Leksykon Ullmanna ukazał się w 1979 r. Informację o jego wydaniu, jako książki roku, podało WHB w numerze grudniowym 671 z 1979 r.

⁵⁴ G. Migende, *Dem WHB die Treue halten*, WHB 1980, nr 673, s. 3.

1-2 numery. Teksty stały się dłuższe. Obok materiałów wspomnieniowych zwiększono liczbę tekstów o tematyce aktualnej dotyczącej miasta⁵⁵.

Problemem zagrażającym pismu była zmniejszająca się liczba abonentów. Redakcja podjęła starania o pozyskanie czytelników. Tak jak kiedyś nazwiska przesiedleńców, zaczęto drukować nazwiska nowych prenumeratorów.

W 2001 r. redaktor Günther Oelschläger w wywiadzie podzielił się przemysleniami na temat pisma. Jego zdaniem „Waldenburger Heimatbote” czytało nie tylko pierwsze pokolenie, ale też dzieci i wnuki, przez co pismo jest prawdziwą gazetą rodzinną, pomagającą w udzieleniu odpowiedzi na pytanie o pochodzenie, dokumentującą przeżycia ludzi, których spotkał podobny los. Zapytany o to, jak długo będzie ukazywało się pismo, redaktor odpowiedział, że „Waldenburger Heimatbote” ukazuje się już o wiele dłużej, niż można było przypuszczać, ale że jego wydawanie jest uzależnione od liczby osób abonujących tytuł. Lekturę pisma traktował jako znajomość lokalnej Ojczyzny⁵⁶.

W 2007 r. świętowano ukazanie się tysięcznego numeru pisma. Z tej okazji redakcja przypominała pierwsze strony numeru 3 z 1949 r. i 500 z 1972 r., opublikowała też fragment z numeru 894 dotyczący przyznania w 1998 r. czasopismu medalu im. Gerharda Hauptmanna.

* * *

„Waldenburger Heimatbote” należy do najdłużej ukazujących się pism tego typu. Zadaniem organu było skupienie wokół siebie osób zamieszkałych na terenie powiatu wałbrzyskiego, przesiedlonych na teren Niemiec w wyniku przyznania Polsce postanowieniem konferencji jałtańskiej ziem Dolnego Śląska. Organ prasowy miał służyć w pierwszej fazie sygnalizacji niezadowolenia i był próbą wywarcia wpływu na zmianę niekorzystnej decyzji. Przede wszystkim był to jednak wyraz tęsknoty za utraconą Ojczyzną.

Napływająca na Dolny Śląsk w pierwszych dniach po wojnie ludność nie знаła historii regionu. Ściągnięta przez możliwość zatrudnienia w większości niezniszczonym przemyśle, kierowana chęcią poprawy warunków mieszkaniowych, przyjeżdżała na Dolny Śląsk z nadzieją na lepsze życie, nie identyfikowała się jednak z regionem i często z pogardą odnosiła do pamiątek przeszłości niemieckiej. Istniejące wówczas spory na temat polskości (niemieckości) Śląska nie wpływały pozytywnie na mieszkańców i powodowały poczucie tymczasowości sytuacji.

Ideę regionalizmu, silnego przywiązania do miejsca, widoczną w „Waldenburger Heimatbote”, można spostrzec także wśród polskich mieszkańców Wałbrzycha i regionu. Dowodzi tego potrzeba opisanie otaczającej rzeczywistości, udokumentowania historii regionu przed i po wojnie, dbałość o lokalne zabytki, zainteresowanie przeszłością miasta. W tym aspekcie „Waldenburger Heimatbote” staje się źródłem, do którego sięgają, nie tylko po materiał fotograficzny, czytelnicy i przedstawiciele Biblioteki pod Atlantami w Wałbrzychu, użytkownicy fotograficznych serwisów

⁵⁵ Np. *Was gibt es Neues in Waldenburg*, WHB 2002, nr 938, s. 9.

⁵⁶ *Was wird aus dem WHB, Herr Oelschläger?*, WHB 2001, nr 935, s. 23.

internetowych, np. www.fotopolska.eu, czy www.dolny-slask.org.pl i inni zainteresowani.

Z punktu widzenia regionalizmu cezury czasowe nie mają znaczenia. Dlatego też warto popularyzować wiedzę o regionie i dorobku mu poświęconym bez względu na datę czy język, w którym powstał. Z tego powodu czasopismo „Waldenburger Heimatbote” staje się nieocenionym źródłem informacji na temat bogatej historii regionu i ludzi, którzy go zamieszkiwali.

Załącznik. Zestawienie cykli artykułów ukazujących się na łamach czasopisma „Waldenburger Heimatbote” w latach 1954-2009

Lp.	Data	Nazwa oryginalna cyklu	Tłumaczenie	Autor	Uwagi
1	Do 1955	50 Jahre katholische Kirche in Waldenburg	50 lat katolickiego Kościoła w Wałbrzychu	Pfarrer Robert Beck	
2	Do 1955	Die gestiefelte Anna. Eine Erzählung		Elizabeth Derlick	Opowiadanie
3	1953-54	Wandlung in den Bergen	Wędrowanie w górach	Otto Franz Heinrich	
4	1955	Bärsdorf, Kreis Waldenburg	Niedźwiedzice, powiat Wałbrzych	Max Rindfleisch	
5	1955	Binkeln und Brocka aus Hingelmpersdorf		Gehard Hainke	
6	1955	Der letzte Görbersdorfer Sommer 1945	Ostatnie sokołowskie lato 1945		
7	1955	Ein Jahr Hunger und Angst: ein Tatsachenbericht	Rok głodu i strachu: sprawozdanie oparte na faktach	G. K.	
8	1955	Ein Kind namens Dorothen: Novelle	Dziecko zwane Dorota: opowiadanie	Otto Franz Heinrich	Opowiadanie
9	1955	Fürstenstein, die Perle Schlesiens	Książ, perła Śląska	Hellmaus	
10	1955	Zeit ohne Gnade	Czas bez łaski	Fritz Thirok	
11	1955, 1987	Die Heimat ruft!	Ojczyzna wzywa	Hans Christoph Kaergel	Opowiadania
12	1955-57	Waldenburger Lebensbilder	Wałbrzyskie obrazy z życia	Heinrich Bartsch	
13	1957-58	Thomas und Marianne : ein Roman		Otto Franz	Powieść
14	1957	Sagen aus heimatlichen Bergland	Opowieści z rodzinnego Pogórza	Luisse Opitz-Hindemith	
15	1957	Der Schlesier und seine Philosophie	Ślązak i jego filozofia	Dr. G. Pietsch	
16	1957	Weißstein	Biały Kamień		
17	1958	Carl Hauptmann		Volksmar Klose	
18	1958	Durch Waldenburger Straßen	Ulicami Wałbrzycha	Max Kleinwächter	

19	1959	Bauernjagd	Wiejskie polowanie	Alwin Baer	
20	1959	Die sterbende Dorf an der Grenze	Umierająca wieś na granicy		
21	1959	Sturm aus den Osten: historische Erzählung aus der Zeit der Besiedlung Schlesiens	Napad ze Wschodu: historyczne opowiadanie z okresu przesiedlenia Ślązaków	Heinrich Bartsch	
22	1959	Zweimal Schulte-Schacht			
23	1959, 1993	Göhlenau, Dorf an der grünen Grenze	Golińsk, wieś przy zielonej granicy	G.K.	
24	1959-60	Altwasser vor 100 Jahren	Stary Zdrój przed 100 laty	Herman Reuschel	
25	1960	Gehetzt, wie Wild durch meiner Heimat Berge	Przegonieni jak zwierzyna przez moje góry	Bernhard Cibis	
26	1960	Verwünschte geliebte Pennälerzeit	Zaczarowany, ukończony czas szkolny	Hans Friedrich Bayer	
27	1961	Berufene über Kunst in Schlesien		Gustav Richter	O sztuce na Śląsku
28	1961	CVJM Waldenburg und seine Geschichte		Karl Köhler	
29	1961	Das Waldenburger Schützenwesen im Laufe der Jahrhunderte		Heinrich Bartsch	
30	1961	Der Nuesjahrdrachen über den "Hohen Heide"		Erich Heinke	
31	1961	Pickpock, der Zweig	Krasnal Pickpock	Susanna Dlabola	Dotyczy zagadnień przesiedleńczych
32	1961	Salzborn: Leprahospital zum "Englischen Hof"			
33	1962	Zum Gerhart-Hauptmann-Jahr	Na rok Gerharda Hauptmanna	Otto Franz Heinrich	
34	1963	Heemtedörfla Donnerau	Wieś Grzmiąca	J. Arthur Glaser	Cykl w dialekcie śląskoniemieckim

35	1964	100 Jahre Männergesangverein Concordia	100 lat męskiego koła śpiewaczego		
36	1964	Ein Stück Weg mit Wüstegiersdorf und den Nachbarn	Kawałek Głuszycy i okolicy	J. Arthur Glaser	
37	1965	... und fiel in die Nacht	... i zapadł w nocy	Bernhard Reif	Opowiadanie
38	1965	Kurgast in Bad Salzbrunn vor 140 Jahren	Kuracjusz w Szczawnie Zdroju przed 140 laty		
39	1965	Waldenburg : Schicksal einer unzerstörten Stadt	Wałbrzych: los zniszczonego miasta	Dr. Fritz Bierhaus	
40	do 1965, 1991-92	Das Waldenburger Burgenland	Wałbrzyska kraina zamków	Heinrich Bartsch	Studium na temat zamków w śląskich górach
41	1965-66 1991-93	Die Tragödie Waldenburgs: eine Dokumentation über die Stadtverwaltung und über die Ereignisse in und nach 2. Weltkrieg	Tragedia wałbrzyszan	Alfred Riebisch	Dokumentacja z przesiedlenia mieszkańców
42	1965-67 1970-73 1975-81	Soaftla-Koarle aus Nieder-Salzbrunn		Werner Hedwig	Opowieści dotyczące Szczawienka; cykl w dialekcie śląskoniemieckim
43	1966	“Die Schlesische Bergwacht” : von Werden und Ende einer Waldenburger Zeitung	“Die Schlesische Bergwacht”: o powstaniu i końcu wałbrzyskiej gazety	Richard Wener	Cykl na temat lokalnego czasopisma „Die Schlesische Bergwacht”
44	1967	Die katholische Volksschule in Altwasser	Szkoła katolicka na Starym Zdroju	Käthe Becker-Altman	
45	1967	Heilige Hedwig, schirme dein Volk	Św. Jadwiga, ochraniaj twój lud	Walter Kari-ger Josef Fischer	
46	1967	Wie wir on Wolmbrich furtgekommen sein		Richard Werner	Cykl w dialekcie śląskoniemieckim

47	1967, 1990-91	Hl. Hedwig und Mutter Eva, Gestalten der schlesischen Geschichte	Św. Jadwiga i Matka Ewa, postaci śląskiej historii		
48	1967-1968	Waldenburger Land in vergangenen Zeiten	Wałbrzyski kraina w przeszłości	Heinz Kulke	W latach 1820-1822
49	1968, 1991	Erinnerungen an das Forstrevier Langwaltersdorf	Wspomnienia z leśnego Unisławia Śląskiego	Friedrich Busse	Cykl wspomnieniowy
50	1968	Schloss Fürstenstein, die Perle Schlesiens	Zamek Książ, perła Śląska		
51	1969	Das Stadttheater im "Goldenen Schwert"		Waltrant Grun-derman-Stöcker	
52	1969	Wüstewaltersdorf : ein Reisebericht	Walim : relacja z podróży		
53	1969, 1990	Erinnerungen an die Pleßer Jägerei	Wspomnienia z pszczyńskiego myślictwa	Friedrich Busse	
54	1969, 1992	Vom Sterngebirge zum Brannauer Ländchen : eine Reise ins böhmisch-schlesischen Barock	Od Broumowskich Ścian do Broumowskich krain	W. G.-St.	Artykuł na temat śląskiego baroku
55	1970	ASV Woarsch		Richard Scholz	Wspomnienia z końca wojny; cykl w dialekcie śląsko-niemieckim
56	1970	Breslau vor 25 Jahren	Wrocław przed 25 laty	F. Schimmel-Falkeman	
57	1970	Rebellion der Vernunft : eine zeitkritische Artikelfolge	Bunt rozsądku: artykuł krytyczny	Peter Bruno Richter	
58	1971	Als Kurgast in Bad Salzbrunn	Będąc kuracjuszem w Szczawnie Zdroju	Herta Baumgarte	

59	1971	Gejagt, gehetzt ... dann aus der Heimat vertrieben	Ścigani, przegonieni i potem wypędze- ni z ojczyzny	Alfred Springer Hausdorf	
60	1971	Schicksal rund um die Carlshütte	Los Huty Karola	Fritz Döring	
61	1970-71	Rund rim in Lieberschdruff		Hermann Gründel	
62	1971-72	Memoiren zwe- ier Epochen	Wspomnienia dwóch epok	Paul Hauck	
63	1973-74	Die Waldenburger Bergherren und ihre Bergleute	Ludzie Wałbrzycha	Carl Toepel	
64	1973-74	Unseres liebes, altes Waldenburger Gymnasium: Erinnerungsserie	Nasze ukochane, stare wałbrzyskie gimnazjum: seria wspomnieniowa	Werner Nixdorf, Haus Mül- ler-Arend	
65	1973-74	Von damals will ich erzählen	Chce opowiedzieć o dawnych czasach	Lotte Huhndorf	
66	1973-75	Pulsschlag der Kultur	Puls kultury	J. Arthur Gläser	
67	1973	Unseres liebes, altes Waldenburger Bergland: Erin- nerungsserie	Nasze ukocha- ne, stare Pogórze Wałbrzyskie: seria wspomnieniowa	Werner Nixdorf, Haus Mül- ler-Arend	
68	1974	Die Vögel des Waldenburger Berglandes	Ptaki Pogórza Wałbrzyskiego	Hermann Peters	Krótki cykl na temat ptaków
69	1974	St Hedwig, Her- zogin von Schle- sien und Polen	Św. Jadwiga, Księż- na Śląska i Polski		
70	1974-76	Unsere alte Waldenburger Realschule	Nasza stara wał- brzyska szkoła		
71	1975	Gottesberg, höchste Stadt Preußens	Boguszów, naj- wyżej położone miasto Prus		
72	1975-76	600-Jahr-Feier der Stadt Friedland im Jahre 1925	Święto 600-lecia Mie- roszowa w 1925 roku	Erica Man- nstaedt	

73	1975-76 1980-90	Schlesische Landesseite	Śląskie strony		Dział dotyczący zabytków i bieżących wydarzeń związanych z Dolnym Śląskiem
74	1975-77	Donnerau	Grzmiąca	J. Arthur Gläser	
75	1976	Der Ochsenkopf	Wołowiec	Gustav Päsler	
76	1976	Schicksale und das "Alte Forsthaus" in Görbersdorf	Losy i stara leśniczówka w Sokołowsku		
77	1976	Sport und Leben in Bad Salzbrunn	Sport i życie w Szczawnie Zdroju	Bert Bierhaus	
78	1976	W. – Altwasser 1910-1925	Wałbrzych - Stary Zdrój 1901-1925		
79	1976-77	Auf der Suche nach Logau			
80	1976-77	Vom Gestern zum Heute	Od wczoraj do dziś	Helmut Müller	
81	1976-79	Plaudereien aus Altwasser	Plotki (pogawędki) ze Starego Zdroju	Walter Schlaupitz	
82	1977	Besuch in der Heimat	Odwiedziny Ojczyzny	Josef Werner	
83	1977	Die vergessene Bergschmiede	Zapomniana górska kuźnia	Walter Feunrich	
84	1977	Eine Spaziergang durch Hermsdorf	Spacer przez Sobięcin		
85	1977	Helden im Schatten: die Geschichte einer Grubenkatastrophe	Bohaterowie w cieniu: historia katastrofy w kopalni	Günther Wunder	
86	1977	Zum zweiten Mal wieder "derrheeme"		E. Krüger	
87	1977-78	Bäckerinnung Waldenburg und ihre Vergangenheit	Cech piekarzy wałbrzyskich i ich przeszłość		

88	1977-78	Im Schatten des Kirchturms von Altwasser	W cieniu wieży kościelnej Starego Zdroju	Walter Feunrich?	
89	1977-78	Reisetips für Fahrten im eigenen PKW nach Schlesien	Rady dla podróżujących samochodem na Śląsk	Warner Hippe	
90	1977-80	Wie es daheim war	Jak to było w domu	Erika Mannstedt-Kallert	
91	1977-81	Chronik von Bad Salzbrunn: Heilbad in Schlesien	Kronika Szczawna Zdroju: uzdrowiska na Śląsku	Bert Bierhaus	Historia miasta
92	1978	Aus dem Leben der katholischen Pfarrgemeinde Friedland	Z życia parafii katolickiej w Mieroszowie	Robert Then	
93	1978	Begegnungen	Spotkania	G. Wunder	O ludziach Wałbrzycha
94	1978	Über meine Schulzeit in Altreichenau	O moich czasach szkolnych w Starych Bogaczowicach		
95	1978	Unsere Heimat in Vergangenheit Und Gegenwart	Nasza ojczyzna w przeszłości i teraźniejszości	Renate Bergmann	Wspomnienie z podróży
96	1978	Vater Kühn	Ojciec Kühn	G. Wunder	
97	1978-79	Aus der Geschichte der evangelischen Gemeinde Altwasser in Schlesiens	Z historii ewangelickiej parafii w Starym Zdroju	Pastor Schaefer	
98	1978-79	Ein Gang durch Weißstein	Spacer przez Białą Kamień	Hildegard Brieger	
99	1978-79	Zu Fuß auf den Straßen die Heimat	Pieszko po ulicach Ojczyzny	Günther Wunder	
100	1979, 1994	Die Weberei: Carl Tschirner & Sohn	Tkálnia	G. Paster	

101	1979	Erinnerungen an eine alte Waldenburger Straße	Wspomnienia pewnej starej wałbrzyskiej ulicy	Friedrich Hoffmann	Dotyczy ul. Mühlenstraße, ob. ul. Młynarskiej
102	1979	Wir sahen die Heimat wieder	Znowu zobaczyliśmy ojczyznę	Ilse Polker	Podróż
103	1979	Schubladenzettel	Kartki z szuflady	Herbert Berger	
104	1979	Vom Schicksal eines Charlottenbruner Jugendfreunden	Los pewnej jedlińskiej przyjaźni		Wspomnienie
105	1979	Zur Geschichte des Waldenburger Berglandes	O historii Pogórza Wałbrzyskiego	Alexins Walter	
106	1979-80	Das Waldenburger Gebirgsland aus "Schlesien, Land und Leute"	Pogórze Wałbrzyskie z książki „Śląsk, kraj i ludzie"		
107	1979-80	Gotteberg, meine Heimatstadt	Boguszów, moja rodzinne miasto	Josef Bartsch	
108	1979-80	Zu Besuch in der Heimat	Z wizytą w Ojczyźnie	Berhard Scharf	
109	1980	Aus die Geschichte der Grundherrschaft Waldenburg-Neuhaus	Z historii panujących na Nowym Dworze		
110	1980	Drittmannsdorf war unser Ziel	Dziećmiorowice były naszym celem	Rudolf Schmidt	
111	1980	Erinnerungen an Weißstein	Wspomnienia z Białego Kamienia	Renate Reymann	
112	1980	Gottesberg vor 40 Jahren	Boguszów przed 40 laty	Josef Bartsch	Cykl wspomnieniowy
113	1980-81	Der Fuchsstollen und seine Gäste	Lisia sztolnia i jej goście	Joseph Urban	Historia znanych osobistości goszczących w Wałbrzychu, spisana przez Josepha Urbana w 1908 r.

114	1980-81	Die "gute" alte Zeit	Stare dobre czasy	Klara, Walter, Ruth Wohlgemuth, August Werner	Na podstawie czasopisma "Friedländerblatt"; Historia regionu napisana przez Augusta Wernera w 1883 r.
115	1981	Chronik von Tannhausen und Umgebung	Kronika Jedlinki i okolic	J. Arthur Gläser	Kronika Jedlinki k. Jedliny Zdrój
116	1981	Die Trärentage: ein Familienschicksal	Dni łez: los rodziny	Richard Anlauf	Wspomnienia dotyczące przesiedlenia
117	1981	Erlebnisse in Schlesien	Śląskie przeżycia	Harald Schumann	Relacja z pobytu na Dolnym Śląsku
118	1986	Die heimatliche Erde und ihre Schätze	Ukochana ziemia i jej skarby	F. Zimmermann	
119	1986-90	Das Bergland, Die Kohle und wir	Górzysty kraj, węgiel i my	Günther Wunder	Historia górnictwa w Wałbrzychu
120	1986-2000	Aus der Geschichte unseres Waldenburger Berglanders	Z historii naszego Pogórza Wałbrzyskiego	Heinrich Bartsch	Historia poszczególnych dzielnic
121	1987	Nach 30 Jahren die Heimat Rothenbach wiedergesehen	Ponowne spotkanie z Górcami po 30 latach	Rita Malmann	
122	1987	Reise in die Vergangenheit	Podróż w przeszłość	Hans Ulrich Gürtler	
123	1987	Vom Waldenburger Notgeld und der Notgeldzeit	Z czasów braku pieniądza	Stadtrat Dikreiter	Cykl nt. Kryzysu finansowego
124	1987-88	Erinnerungen an das Landgestüt Fürstenstein	Wspomnienia ze Stadniny Książ	Helmut Wenig	
125	1987-88	Wo der Hochwald stolz sein Haupt mit des Waldes Grün umlaubt	Gdzie Chełmca dumna siedziba obiega zielony las	Günther Migende	Wspomnienia z pobytu i lokalnych wycieczek
126	1988	Erinnerungen an unsere unvergessene Heimat	Wspomnienia z naszej niezapomnianej Ojczyzny	Max Kleinwächter	

127	1988	Weihrauch – Johann Carl Benjamin aus Weißstein/Schlesien und sein Testament	Weihrauch – Johann Carl Benjamin z Białego Kamienia na Śląsku i jego testament		
128	1989	Aus'm Bergmoanslaba	Z gór mojego życia (śląskoniem.)	Kathla Gootfrieds	Cykl wspomnieniowy w dialekcie śląskoniemieckim
129	1990	Allgemeine Ortskrankenkasse für Stadt- und Landkreis Waldenburg	Kasa Chorych dla Miasta i Powiatu Wałbrzych	Gertrud Rothe	
130	1990	Der Schulausflug nach Grüssau	Szkolna wycieczka do Krzeszowa	Frieda Venske	
131	1990	Die große Heide – das Geheimnis der Windlöcher			
132	1990	Einmal Waldenburg-Sandberg und zurück!	Do Wałbrzycha-Piaskowej Góry i z powrotem	Hans-Jürgen Obst	Cykl wspomnieniowy
133	1990	Heimat Schlesien, ist sie es noch?	Czy Śląsk jest jeszcze ojczyzną?	Wilhelm Langer	Podsumowanie krótkiego pobytu
134	1990	Reichstagswahlen 1928-1933 im Kresiwaldenburg	Wybory do Reichstagu w latach 1928-1933 w powiecie wałbrzyskim	Herbert Krause	
135	1990	Und in der Heimat ist es doch schönsten...	I najpiękniej jest w Ojczyźnie...	Walter Kariger	Wspomnienia z pobytu
136	1990	Unsere Reise nach Waldenburg vom 17.-24. Juni 1989	Nasza podróż do Wałbrzycha 17-24 czerwca 1989	Hildegard Schottstädt	Wspomnienia z podróży do Wałbrzycha
137	1990-91	Meine fünfte Reise in die Heimat Schlesien	Moja piąta podróż na Śląsk	Erica Mannstaedt-Kallert	Wspomnienia z pobytu
138	1990-92	Eine Wanderung durch das Waldenburger Bergland	Wędrówka przez Pogórze wałbrzyskie		

139	1990-91	Aus dem Jubel- büchlein zur Erinnerung an das 150jährige Beste- hen der ev. Kirche zu Dittmannsdorf im Jahre 1893	Z księgi jubileusz- wej wspominającej 150-lecie istnienia ewangelickiego kościół w Dzień- miorowicach w 1893	Albert Marsch	Informacje historyczne na temat istnie- nia parafii ewangelickiej w Dzieńmio- rowicach
140	1990-91	In letzter Minute	W ostatniej minucie	Günther Wunder	Opowiadanie
141	1991	A kleenes Gäk- säckla mim Winter		Friede Venske	Cykl wspo- mnieniowy w dialekcie ślą- skoniemieckim
142	1991	Das Kinder-Wohl- fahrtshaus „Zum hl. Geiste“, Wal- denburg/Schlesien			
143	1991	Der fidele Gruben- kauf: ein wahrer Aprilscherz		Fritz Hartwig	
144	1991	Derr Hexam- eester: an lustige Begabenheet aus'm schläs'scha Gebarge		M. G.	Cykl w dia- lekcie śląsko- niemieckim
145	1991	Deutschsprachi- ge Volksschule in Lehmwasser	Niemieckojęzyczna szkoła w Glinicy	G. M.	
146	1991	Eine Reise nach Rothenbach	Podróż do Gorc	Margarete Schmidt	
147	1991	Erinnerungen an Bad Salzbrunn	Wspomnienia ze Szczawna Zdroju	Luise Opitz -Hindemith	Cykl wspo- mnieniowy
148	1991	Gentiane auf der Koppe	Goryczki na Śnieżce		Opis wspo- mnieniowy na temat Śnieżki
149	1991	Reise in die Erinnerung...!	Podróż we wspomnienia	Christa Fulde	Wspomnienia z pobytu
150	1991-92	Schlesien und die Vandalen	Śląsk i Wandale	Günther Wunder	Opis zamierz- chłych dziejów Dolnego Śląska
151	1992	A kleenes Bildla vu Walterschdurf	Drobne obrazy z Walterschdurf		Cykl w dia- lekcie śląsko- niemieckim

152	1992	Rund um den „alten Turm” von Schwarzwaldau	Wokół starej wieży w Czarnym Borze	Günther Wunder	
153	1992	Unsere Reise in Rübezahls Reich und nach Altreichenau	Nasza podróż do krainy Ducha Gór i do Starych Bogaczowic	Gustav Engler	
154	1992	Von der Holzfällerkolonie zum Industrieort	Od kolonii drwali do okręgu przemysłowego		
155	1993	Auf Spurensuche nach Hitlers Hauptquartier	W poszukiwaniu śladów kwatery Hitlera	Johannes Leuchtenberger	
156	1993	Die geschichtliche Entwicklung der Waldenburger Landwirtschaft	Opracowanie historyczne na temat wałbrzyskiego rolnictwa		Fragmenty książki „O du Heimat lieb und traut”
157	1993	Heinrichau, Friedersdorf und Michelsdorf	Henryków, Modłęcin i Michałkowa	Friedrich Matzke	
158	1993	Meine lieben Schmidtsdorfer, liebe Heimatdreunde!	Kochani mieszkańcy Kowalowej	Erika Krüger	
159	1993	Waldenburger Personennamen	Nazwiska wałbrzyszan	Helmut Nitzsche	Spisy nazwisk dawnych mieszkańców miasta
160	1993	Wie Riedel Pauersch Grete kuriert wurde		Friede Venske	
161	1993-95	Heilstätten unserer Heimat	Sanatoria naszej Ojczyzny	Heinrich Bartsch	
162	1993-98	Das Buch der Stadt Waldenburg in Schlesien	Księga miasta Wałbrzycha na Śląsku	Dr. Wiesner	Przedruk w odcinkach monografii miasta Wałbrzycha z 1925 r.
163	1993-98	Meine Kindheit in Fellhammer	Moje dzieciństwo w Kuźnicach Świdnickich	Günther Wunder	

164	1994	A Blick us'm Goartalaubla ei Grußhain		Egon Postler	Dotyczy Gli- nika Starego; cykl w dia- lekcie śląsko- niemieckim
165	1994-95	Beschreibung der Stadt Waldenburg und Umgebung aus dem Jahr 1885	Opis miasta Wał- brzycha i okolic z roku 1885		
166	1994-97	Sagen aus dem Waldenburger Bergland	Opowieści z Pogó- rza Wałbrzyskiego	Joseph Urban	Fragmenty książki „O du Heimat lieb und traut”
167	1995	Bergbauden und Berggestätten	Górskie budow- le i gościńce	Heinrich Bartsch	
168	1995	Das Kriegsende mit Flucht und Vertreibung	Koniec wojny, ucieczka i wy- pędzenie	Horst Skopp	
169	1995	Heimatliches Vier- blatt: erinnerungen and die Dörfer: Bärsdorf, Dorfbach, Donnerau und Jau- ernig im walden- burger Bergland	Wspomnienia z wsi: Niedźwiedzica, Rzeczka, Grzmiąca i Jawornik w Pogó- rzu Wałbrzyskim		
170	1995	Kriegsende, Flucht und Vertreibung	Koniec wojny, ucieczka i wy- pędzenie	Egon Postler	
171	1995	Mein Heimatort Ober-Waldenburg	Moje miejsce: Górny Wałbrzych	G.G.	Opis wspo- mnieniowy
172	1995-96	Waldenburg: Schicksal einer unzerstörten Stadt	Wałbrzych: los nie- zniszczonego miasta	Fritz Bierhaus	
173	1995-96	Erinnerungen an meinen Großvater	Wspomnienia mojego dziadka	Bärbel Biallas	
174	1996	Denkwürdige Bau- ten unserer Heimat	Budowle naszej Ojczyzny warte zapamiętania	Heinrich Bartsch	
175	1996	Eine Gruben- fahrt im walden- burger Revier	Podróż do rewiru wałbrzyskiego	Rudi Bild	

176	1996	Erinnerungen an die Jugendzeit in Neu-Salzbrunn	Wspomnienia z młodości w Szczawnie-Zdroju		
177	1996	Meine Erlebnisse nach Kriegsende in Schlesien	Moje przeżycia od końca wojny na Śląsku	Eleonore Schumann	
178	1997	Durch Stadt und Kreis Waldenburg in Schlesien	Przez miasta i powiat wałbrzyski		Cykl artykułów na temat znanych miejsc regionu
179	1997-2001	Rund ums „Päuser-Haus”	Wokół „Päuser-Haus”	Herbert Krause	Wspomnienia dotyczące jednego z gościńców
180	1997-98	Die Textilerzeugung im Waldenburger Bergland	Produkcja tekstylna w Wałbrzychu	Heinrich Bartsch	
181	1997-99	Ein Wiedersehen mit der Heimat nach rund 50 Jahren	Ponowne spotkanie z Ojczyzną po około 50 latach	Horst Arlt	
182	1998	Lebensbild der Maria Kaempffe – schlesische Scherenschnittkünstlerin (1892-1963)	Obraz życia Marii Kaempffe śląskiej artystki wycinanek	Mechthild Ernst	
183	1998-99	Der Bergbau in Niederschlesien	Budownictwo górskie Dolnego Śląska	Heinrich Bartsch	
184	1998-99	Die letzten Jahre in der Heimat	Ostatni rok w Ojczyźnie	Rudi Bild	Dotyczy ostatnich lat pobytu Niemców na Dolnym Śląsku
185	1998-99	Doas Laba deerheme	Ukochana Ojczyzna	Ernst Klenner	Cykl w dialekcie śląskoniemieckim
186	1999	Barfuß übers Stoppfeld: eine Kindheit in Fellhammer	Boso po ściernisku: dzieciństwo w Kuźnicach Świdnickich	Dorothea Klarenbach	Cykl wspomnieniowy
187	1999-2001	Chronik der evangelischen Kirche zu Waldenburg	Kronika Kościoła ewangelickiego w Wałbrzychu	Pastor Schulze	Na podstawie tekstu z 1888 r.

188	2000	Erinnerungen eines Rheinländers an Gottesberg und das Waldenburger Bergland	Wspomnienia dotyczące Boguszo- wa w Pogórze Wałbrzyskim	Alfred Künzel	
189	2000	Heimat – verloren und gefunden	Ojczyzna – utrac- ona i odnaleziona	Eberhard Liebig	
190	2000-01	Waldenburger Schulgeschichten	Wałbrzyskie historie szkolne	Dorothea Klarenbach	
191	2000-02	In alten WHB's geblättert	Przewinęło się w starych nu- merach WHB:	Horst Skopp	Opis zawar- tości daw- niejszych numerów cza- sopisma „Wal- denburger Heimatbote”
192	2001	Ein Wiedersehen mit Oberwüs- tigiersdorf und seiner Umgebung	Ponowne spotka- nie z Głuszcą Górną i okolicą	Hildegard Fischer	
193	2001	Meine letzte Wanderung durch unser Schlesien Ende 1945	Moja ostatnia wę- drówka przez nasz Śląsk w końcu 1945 r.	Josef Bartsch	
194	2001	Ober Wüstigiers- dorf und sein äl- testes Kirchenbuch	Głuszyca Górna i najstarsza księ- ga kościelna	Günther Hillmer	
195	2001-02	August 1945 – Gedanken und Erinnerungen	Sierpień 1945 – myśli i wspomnienia	Herbert Krause	Nawiązanie do konferencji poczdamskiej (lipiec-sier- pień 1945)
196	2001-03	Führer durch das Waldenburger Bergland und das Eulengebirge	Przewodnik po Po- górzu Wałbrzyskim i górach Sowich		
197	2002-03	Die Schule in Rothenbach	Szkoła w Gorcach	Rita Mal- lmann	
198	2002-03	Schlesischer- Bergland-Ka- lender 1934	Kalendarz śląskiego górzystego kraju	Horst Skopp	

199	2003-04	Geschichte der katholischen Pfar- rgemeinde Walden- burg in Schlesien	Historia parafii kato- lickiej w Wałbrzychu	Robert Beck	
200	2003-04	Die letzten Kriegs- monate und das tragische Ende des Preußis- chen Landgestüts Fürstenstein	Ostatnie miesiące wojny i tragiczny ko- niec Stadniny Książ	Helmut Wenig	
201	2004	Die Besiedlung des Waldenburger Berglandes	Zasiedlenie Pogórza Wałbrzyskiego		Fragmenty książki „O du Heimat lieb und traut”
202	2004	Die Flucht aus Ostpreußen	Ucieczka z Prus Wschodnich		
203	2004	Meine Kinde- rzeit im Zips	Moje dzieciń- stwo w Zips	Helmut Wenig	Zips – naj- prawd. dzielnica Szczawienka
204	2004	Wanderungen durch das schöne Waldenburger Bergland	Wędrowki przez piękne Pogórze Wałbrzyskie	Marie-Luise Zimmer- mann	
205	2006	Ernnerungen eines Hermsdorfers an Die Zeit von 1945 bis 1958	Wspomnienia pewnego miesz- kańca Sobięcina od 1945 do 1958 r.	Helmut Seiler	
206	2006	Mein Nomadenjahr	Mój rok koczowania	Renate Köhler	
207	2007	Es war vor 60 Jahren	Było przed 60 laty	Manfred Hampel	Kalendarium rodzinne
208	2007	Streifzüge durchs Waldenburger Bergland	Wędrowki po Pogó- rzu Wałbrzyskim	Eginhard Kranz	
209	2008	Die Stadt Freiburg in Schlesien und ihre ev. Kir- chengemeinde	Mieroszów i parafia ewangelicka	Jochen Heidrich	
210	2008	Reisekaleido- skop 2007	Kalejdoskop podróży	Eginhard Kranz	
211	2008	Über die Burgen in unserer Ge- burthsheimat	O zamkach w naszej Ojczyźnie	Horst Skopp	

212	2008	Wo der Hochwald in den Himmel ragt	Gdzie Chełmiec pnie się w górę	D. Keil	Cykl na temat dzieciństwa Gerharda Hauptmanna, laureata Na- grody Nobla, w Szczaw- nieZdroju
213	2008-09	Die evangelische Kirche im Walden- burger Bergland von der Reforma- tion 1545 bis heute	Kościół ewange- licki w Pogórzu Wałbrzyskim od reformacji 1545 do czasów dzisiejszych	Reinhard Hausmann	
214	2009	Die Bauden im Riesengebirge	Budynki Karkonoszy	Eginhard Kranz	
215	2009	Die evangelis- che Kapelle zu Görbersdorf	Ewangelicka kaplica w Sokołowsku	Rosemarie Hertel	
216	2009	Geschichte der Salzbrunner Heilquellen	Historia szcza- wieńskich źródeł	Benno Wagner	Artykuł z 1952 r.

Źródło: opracowanie własne na podst. WHB 1954-1981 i 1985-2009.